

บทคัดย่อ

โครงการวิจัย “พันธุ์ข้าวพื้นบ้านที่เหมาะสมกับภูมินิเวศชุมชนนาปะขอ ในสถานการณ์เปลี่ยนแปลง กรณีศึกษาชุมชนนาปะขอ ตำบลนาปะขออำเภอบางแก้ว จังหวัดพัทลุง ขึ้นมาเพื่อพัฒนาพันธุ์ข้าวพื้นเมืองที่เหมาะสมกับภูมินิเวศพื้นที่นาชุมชนนาปะขอภายใต้สถานการณ์ความเปลี่ยนแปลงคือพันธุ์ข้าวอะไร อย่างไร และภายใต้เงื่อนไขอะไร มีวัตถุประสงค์ของการศึกษาคือ 1. เพื่อค้นหาพันธุ์ข้าวพื้นบ้านที่เหมาะสมกับภูมินิเวศภายใต้ความเปลี่ยนแปลงในมิติต่างๆ โดยการศึกษาเปรียบเทียบผลผลิตข้าวพื้นเมือง 5 สายพันธุ์ที่เติบโตในระบบนิเวศวิถีวัฒนธรรมข้าวและภูมิปัญญาท้องถิ่น ปรับใช้กับสถานการณ์ หาแนวทางปรับตัวและรับมือกับที่แตกต่างกัน 2. เพื่อทบทวนภูมิปัญญาและองค์ความรู้ข้าวพื้นบ้านที่ทนแล้ง/น้ำท่วมที่สามารถปรับตัวและรับมือกับความเปลี่ยนแปลงได้ 3. เพื่อสร้างแกนนำเยาวชนในการเรียนรู้และสืบสานการทำนาอินทรีย์ใช้พันธุ์กรรมพื้นบ้าน 4. เพื่อปกป้องพื้นที่ผลิตข้าวและความมั่นคงทางด้านอาหาร ด้วยกระบวนการชุมชน “คืนเรณูข้าวสู่ชุมชนด้วยวัฒนธรรมข้าวพื้นบ้านภาคใต้”

ผลการศึกษารูปได้ว่า

พันธุ์ข้าวพื้นบ้านมีความทนทานกับความเปลี่ยนแปลงของสภาพภูมิอากาศ มีพันธุ์ข้าวพื้นบ้านเหมาะสมสำหรับระบบนิเวศพื้นที่ลุ่ม และนาดอน/นาโคก ข้าวนาดอน/นาโคก สมควรปลูกข้าวระยะเวลา 5 เดือน เช่น ข้าวจีนดิน ข้าวเบ็ดหอม ข้าวหว่านา ข้าวสังหยด ทั้ง 4 สายพันธุ์เป็นข้าวพื้นบ้านที่ไม่ชอบน้ำท่วมยังจะชอบอยู่ที่นาที่น้ำสามารถถ่ายเทได้สะดวก พื้นที่ลุ่มสมควรปลูกข้าวระยะเวลา 6-7 เดือน เช่น ข้าวเล็บนก

กระบวนการวิจัยทำให้ชาวบ้านมีความภาคภูมิใจพันธุ์ข้าวพื้นบ้าน และมีข้อตกลงร่วมกันในการอนุรักษ์และฟื้นฟูพันธุ์ข้าวพื้นบ้านระบบการทำนาวิถีอินทรีย์ที่ทำให้ข้าวได้ผลผลิตดี ลดต้นทุน ทำให้สุขภาพดี สุขสบายใจ เกื้อกูลช่วยเหลือซึ่งกันและกันของชุมชน

ระบบนิเวศของพื้นที่เหมาะสมกับการทำนา การปรับเปลี่ยนมาทำนาอินทรีย์เพิ่มขึ้น 80 ไร่ และมีแผนขยายเป็น 100 ไร่ ปีนี้ทำให้ในนาข้าวมีอาหารธรรมชาติเพิ่มขึ้นไม่ว่าจะเป็นพืชกินได้ มี 10 ชนิด มีสัตว์น้ำมาเป็นอาหารให้กับชุมชนในฤดูกาลทำนา และเป็นรายได้เสริมให้กับสมาชิกในชุมชนผูกพันกับการหากุ้ง หอย ปู ปลา กินเอง แบ่งปันเพื่อน ส่วนเหลือก็ขาย 10 ครอบครัว

มีคนรุ่นใหม่ที่ได้เข้ามาแลกเปลี่ยนเรียนรู้ ได้เข้ามาเป็นทีมงานหนุนเสริมกระบวนการทำงานของกลุ่มและชุมชนให้มีความเข้มแข็งขึ้น 5 คน และเยาวชนได้เข้ามาเรียนรู้ท่ามกลางการ

ปฏิบัติจริง ได้ลงนา ทำนาได้ เข้าใจถึงความสำคัญของข้าว ทีมงานเสริมผู้ใหญ่ เกิดความผูกพันในครอบครัวชุมชนเพิ่มขึ้น ลดช่องว่างระหว่างวัย

ชุมชนและเครือข่ายตระหนักถึงความสำคัญของปกป้องพื้นที่ความมั่นคงทางอาหาร คื่นเรนข้าวมีชีวิต มีข้าวอยู่ในลอม เป็นที่เก็บข้าว พันธุ์ข้าวพื้นบ้าน เกิดความมั่นคงอย่างยั่งยืนของครอบครัว ชุมชน จังหวัดพัทลุง มีคลังอาหาร การเตรียมความพร้อมรับมือกับความเปลี่ยนแปลง ภัยธรรมชาติ และภาวะต่าง ๆ มีข้าวไม่ต้องกลัวอด ข้าวแบ่งปัน ขายเลี้ยงครอบครัว ได้

การตั้งรับปรับตัวกับการเปลี่ยนแปลงชุมชนชาวนา ตระหนักและมีตามข้อมูล วิเคราะห์สถานการณ์และประเมินความเสี่ยงในแต่ละปี ศึกษาวิธีการปรับตัวใช้ภูมิปัญญาและ วิทยาศาสตร์สำหรับการวางแผนการผลิตและชีวิตในแต่ละปี และมีการพัฒนาต่อยอดค้นหา แนวทางรุก รับ ปรับตัวกับความเปลี่ยนแปลงของชุมชนต่อไป